

۳۷۵۴

مرکز اطلاعات مدرک علمی
تهیه در آرزو

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دانشکده پرستاری و مامایی رازی

۱۳۸۲ / ۲ / ۳۰

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد آموزش پرستاری

گرایش داخلی - جراحی

عنوان

بررسی دانش و نگرش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان

کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی

در سال ۸۱-۱۳۸۰

اساتید راهنما

سرکار خانمها زهرا غضنفری - سکینه محمد علیزاده

نگارش و پژوهش

آسیه مبارکی

بهار ۸۱

۴۵۹۷۳

بسمه تعالی

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عج) جلسه
دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد پرستاری خواهر آسیه مبارکی تحت
عنوان بررسی دانش و نگرش کادر شاغل مراکز توانبخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در
زمینه نوتوانی معلولین جسمی در سال ۱۳۸۱ - ۱۳۸۰ حضور هیأت داوران در محل
دانشکده پرستاری و مامائی رازی در تاریخ ۸۱/۴/۱ تشکیل و با موفقیت
دفاع گردید.

اساتید راهنما:

۱- سرکار خانم زهرا غضنفری

۲- سرکار خانم محمد علیزاده

دکتر امیر رستمی

سرپرست دانشکده پرستاری و مامائی رازی
دانشگاه علوم پزشکی کرمان

تقدیم به همسر مهربانم

که در سخت ترین شرایط زندگی با صبر و همت
والای خویش یاریم نمود و امکان ادامه تحصیل را
برایم مهیا ساخت

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
تمت در آرزو

تقدیم به :

روان پاک مادرم :

او که در دوران کودکی من را تنها گذاشت و به
ملکوت اعلی پیوست. روحش شاد و با حضرت
فاطمه زهرا (س) محشور باد. (انشاءالله)

تقدیم به پدرم :

همه آرزویم این است که آن همه رنج‌ها
و فداکاریهای بی منت و بی مزد شما را که
پر اعتبارترین پشتوانه کامیابی‌هایم
بوده است به ثمر برسانم . سایه ات در
پناه خداوند متعال بر سرما مستدام باد .
با دعای خیرت و قرائت قرآن همواره
یاریمان فرما .

تقدیم به فرزندان عزیزم

فاطمه ، علی ، زینب ، رضا ، طیبه ، مجید که
با درک موقعیت حساس من ، در جهت انجام
کار و تحصیل مشوقم بودند و با شیرین
زبانی ها و دلگرمیها خستگی را از تنم دور
می کردند ، باشد که در جهت ساختن آینده
در خشانشان تلاش فراوانم نمایم و بتوانم
در آینده حق مادری را ادا نمایم

«سپاس و قدر دانی»

سپاس ، خدایی که انسان را آفرید و او را اشرف مخلوقات خویش قرار داد و گوهر علم را فرا روی وی نهاد تا بدین وسیله به گوشه ای از قدرت لا یزالش پی
ببرد .

اکنون که به یاری ایزد منان موفق به نوشتن این پایان نامه شده ام لازم می دانم از اساتید عالیقدر و بزرگی که در تمام طول مدت تحصیل از عنایات ، کمکها ، دانش و نظرات ایشان بهره برده ام تشکر و قدر دانی نمایم .

تشکر و سپاس از اساتید راهنما سرکار خانم غضنفری که همچون سنگ صبوری با مهر و عطوفت و همچنین سرکار خانم محمد عزیزاده این منشأ علم و معرفت و صداقت که با وجود مشکلات و فشار کاری بسیار که مرا در ارائه هر چه بهتر این پایان نامه یاری نموده اند تشکر و قدر دانی از سرکار خانم فروزی ، خانم کهن ، سبزه واری که در طی مدت تحصیل از راهنمائیها و نظرات پربارشان بهره مند بوده ام.

در آخر از بخش کامپیوتر سرکار خانم دادگستر ، آموزش ، انتشارات واحد سمعی و بصری و مسئول محترم کتابخانه سرکار خانم کمال که در این مدت نهایت همکاری را با بنده داشته اند تشکر و قدر دانی می کنم .

آسیه مبارکی - بهار ۸۱

«فهرست مطالب»

صفحه

عنوان

۱

چکیده پژوهش

« فصل اول »

معرفی پژوهش

۲-۵

زمینه و اهمیت پژوهش

۶

اهداف پژوهش

۶-۷

تعریف واژه ها

۷-۸

پیش فرض ها

۹

محدودیت ها

« فصل دوم »

دانستیهای موجود در مورد عنوان پژوهش

۱۰-۳۶

چهارچوب مفهومی

۳۷-۴۲

مروری بر مطالعات انجام شده

«فصل سوم»

روش پژوهش

۴۳-۴۴

نوع پژوهش

۴۴

جامعه پژوهش

۴۴

نمونه پژوهش

۴۴

محیط پژوهش

۴۴

ابزار گرد آوری داده ها

۴۵

روش تجزیه و تحلیل داده ها

۴۵

ملاحظات اخلاقی

« فصل چهارم »

یافته های پژوهش

فهرست جداول

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی مطلق و درصد برخی ویژگیهای فردی کادر شاغل مراکز توان بخشی

۴۵

استان کهگیلویه و بویر احمد

عنوان	صفحه
جدول شماره ۲- توزیع فراوانی و درصد کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد بر حسب سابقه کار و وجود کادر نیازمند نوتوانی در خانواده	۴۶
جدول شماره ۳- توزیع فراوانی مطلق و درصد رشته های تحصیلی کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد	۴۷
جدول شماره ۴- توزیع فراوانی و درصد نحوه پاسخگویی کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد به سئوالات دانش در زمینه نوتوانی معلولین جسمی	۴۸-۴۹
جدول شماره ۵- توزیع میانگین و انحراف معیار نمره سئوالات نگرش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه توان بخشی معلولین جسمی	۵۰
جدول شماره ۶- ارتباط نمرات کل دانش و نگرش و سابقه کار سن کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه توان بخشی معلولین جسمی	۵۱
جدول شماره ۷- مقایسه نمرات کل دانش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی بر حسب متغیرهای سابقه کار رشته تحصیلی ارتباط با فرد معلول نیازمند نوتوانی در خانواده	۵۲
جدول شماره ۸- مقایسه نمرات کل دانش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی بر حسب متغیرهای جنس وضعیت تاهل سن مدرک تحصیلی	۵۳
جدول شماره ۹- مقایسه نمرات نگرش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی بر حسب متغیرهای جنس ، وضعیت تاهل ، سن و مدرک تحصیلی	۵۴
جدول شماره ۱۰- مقایسه نمرات نگرش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی بر حسب متغیرهای سابقه کار رشته تحصیلی ، ارتباط با فرد معلول نیازمند نوتوانی در خانواده	۵۵

«فصل پنجم»

نتایج پژوهش

۶۸-۵۶	بحث و نتیجه گیری
۷۰-۶۹	کاربرد یافته ها
۷۱-۷۰	پیشنهاد برای پژوهشهای بعدی
۷۸-۷۱	پیوست
	منابع انگلیسی - منابع فارسی
	پرسشنامه
	خلاصه انگلیسی

چکیده پژوهش:

این پژوهش مطالعه ای توصیفی است که به منظور بررسی دانش و نگرش کادر شاغل مراکز توان بخشی استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه نوتوانی معلولین جسمی انجام گردید. نمونه پژوهش مشتمل بر ۷۳ نفر بود. جهت گرد آوری داده ها از پرسشنامه پژوهشگر ساخته استفاده شد. پرسشنامه درسه بخش شامل ویژگیهای فردی، ۳۰ سؤال سه گزینه ای مربوط به دانش و ۱۵ سؤال نگرشی بر اساس مقیاس ۵ درجه ای لیکرت تنظیم گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه از شاخص روایی محتوایی استفاده شد. شاخص روایی کل برای دانش ۹۶٪ و برای نگرش ۹۳٪ به دست آمد جهت تعیین ابزار گرد آوری داده ها از روش ثبات درونی استفاده گردید. ضریب آلفا کرونباخ برای دانش ۷۴٪ و برای نگرش ۷۲٪ به دست آمد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های مرکزی و پراکندگی، آزمون های آماری T و آنالیز واریانس یک راهه استفاده شد. نتایج نشان داد بیشترین واحدهای مورد پژوهش در گروه سنی ۲۶-۳۵ سال با ۴۹/۳ درصد قرار داشتند. بیشترین واحدهای مورد پژوهش در گروه مونث با ۵۷/۵ درصد قرار داشتند از نظر وضعیت تاهل بیشترین افراد مجرد بودند (۵۰/۷ درصد) و در گروه دارای سابقه کار ۱-۳ سال ۳۹/۷ درصد، قرار داشته که بیشترین افراد را شامل می شد. تحصیلات اکثر پرسنل مورد مطالعه بالاتر از دیپلم بود (۶۵/۸ درصد) و از نظر رشته تحصیلی بیشترین درصد را بهیاران و مددیاران به خود اختصاص دادند (۳۴/۲ درصد). در مجموع کادر شاغل مراکز توانبخشی ۷۲/۸ درصد از نمره دانش با میانگین ۲۱/۸ و انحراف معیار ۴/۲۸ و ۸۰/۲۳ درصد نمره نگرش با میانگین ۶۰/۲۳ و انحراف معیار ۶/۱۱ را کسب کردند. بین دانش و نگرش ارتباط مثبت معنی دار متوسطی ($r=0.57$ $P<0.05$) وجود داشت.

فصل اول

معرفی پژوهش

«فصل اول»

معرفی پژوهش

❖ زمینه و اهمیت پژوهش:

معلولیت همواره همراه انسان بوده و تاریخی برابر با تاریخ بشریت دارد. جنگها، تصادفات، بیماری ها و امراض مادر زادی همه ساله میلیون ها معلول و آسیب دیده جسمی بر جای می گذارند. که این گروه عظیم، بخش عمده ای از اعضاء جامعه جهانی را تشکیل می دهند. (عالی پور، ۱۳۷۴، ص ۲۱). انسان ها از سالها پیش با استفاده از روش ها و وسایل فیزیکی به درمان بیماری ها می پرداختند. (نودهی مقدم، ۱۳۷۲، ص ۶). بازتوانی یک فرآیند پویا و سلامت مداراست که به یک فرد بیمار یا ناتوان برای رسیدن به بالاترین سطح ممکن عملکرد جسمی، روانی، ذهنی، اجتماعی و اقتصادی کمک می کند. باز توانی به فرد کمک می کند تا به یک کیفیت زندگی قابل قبول همراه با استقلال برسد. به طور روز افزون تعداد بیماران نیازمند به توان بخشی در جامعه در حال توسعه است. (برونر^۱، ۲۰۰۰، ص ۱۴۵).

توان بخشی معلولین جسمی سابقه طولانی دارد. حتی استفاده از آتل و بریس برای کمک به بهبود حرکت بیماران به قرن چهاردهم و پانزدهم می رسد. (اسلامی نسب، ۱۳۷۲، ص ۴۵۷) در کتب مختلف آمده است که ابوعلی سینا و بقراط از اولین دانشمندانی بودند که به نتایج مفید ماساژ، حرکت درمانی، خود مراقبتی در بیماری های عضلانی و مفاصل پی برده بودند. (رحیم اف، ۱۳۶۲، ص ۱۵). پس از جنگ جهانی اول اپیدمی فلج اطفال، به علت تعداد زیاد معلولین، متخصصان علوم پزشکی بر آن شدند که برای این مشکل چاره ای بیندیشند. آنها با امیدوار کردن معلولین به زندگی از نیروی انسانی نهفته در آنان به نفع جامعه و خود معلولین استفاده کردند. (سعادت، ۱۳۷۲، ص ۸). در قرن اخیر به علت وقوع رویدادهای متعدد، عارضه معلولیت از لحاظ کمی و سپس در اثربشرفتهای علوم پزشکی، از لحاظ کیفی، دستخوش دگرگونی شده است. جنگهای پراکنده میان کشورهای اروپایی و

¹Brunner
2-Nalan & Nalan

آسیایی ، انقلابهای متعدد در اقصی نقاط جهان و حوادث طبیعی دیگر ، در افزایش کمی معلولین نقش قابل توجهی را ایفاء کرد . امیر خانی ، ۱۳۷۸ ، ص ۶) وقوع جنگ جهانی اول و درگیر شدن بخش اعظم اروپا در این جنگ ویرانگر عامل مهم دیگری در ازدیاد معلولان و نقطه عطفی در تغییر شرایط آنان به وجود آورد . (همان منبع ، ص ۷). تاریخ توان بخشی امروزه به اوایل سال ۱۸۰۰ میلادی بر می گردد . (نولان^۱ و نولان ، ۱۹۹۷ ، ص ۱۷۸۰) . در سال ۱۹۴۷ مفهوم توان بخشی در پزشکی مورد توجه قرار گرفت و بعد در سال ۱۹۷۴ انجمن توان بخشی سازمان دهی و به عنوان یک تخصص مطرح گردید . (مداح ، ۱۳۷۸ ، ص ۱) « طبق آخرین گزارش سازمان جهانی بهداشت ۵۱۴ میلیون معلول در سرتاسر دنیا وجود دارد .» (ارشدی بستان آبادی ، به نقل از هومن^۲ ، ۱۳۷۸ ص ۶۰) . این معلولین به علل جسمانی ، روانی ، اختلال حسی دچار معلولیت شده اند (سنس^۳ ، ۱۹۹۹ ، ص ۱۴) . در بیشتر کشورها از هر ۱۰ نفر ۱ نفر دچار معلولیت می باشد . که رقمی در حدود ۱۲/۳ درصد از جمعیت جهان را تشکیل می دهد. با افزایش جمعیت ، جنگها ، درگیری های اجتماعی ، بالا رفتن میانگین سنی سالمندان، این رقم در سال ۲۰۰۰ به ۱۳/۵ درصد افزایش می یابد(ارشدی بستان آبادی ۱۳۷۸ ص ۱۹۲) . همچنین در آمریکا ۵۴ میلیون انسان دارای ناتوانی هستند که ۲۶ میلیون نفر آنها ناتوانی از نوع متوسط و شدید دارند . (کریستفر^۴ ، ۲۰۰۰ ، ص ۴) . علاوه بر آن آمار سازمان بهداشت جهان نشان می دهد که حدود ۳۵ میلیون نفر نابینا در دنیا زندگی می کنند . (بنی یعقوبی ، ۱۳۷۲ ، ص ۵) . در انگلستان نیز حدود ۸/۷ میلیون از مشکلات شنوایی رنج می برند . (ادین^۵ ، ۱۹۹۷ ، ص ۵۲۴) . بیلی^۶ (۱۹۹۴) معتقد است که در طول یک سال یک میلیون نفر از افراد معلول با تیم توانبخشی تماس برقرار میکنند (ص ۷۸۶)

²-Hoemann

³-Sensus

⁴-Cristopher

⁵-Edrin

⁶-Biely

در ایران نیز حدود ۲ میلیون معلول وجود دارد. (فرجاد ، ۱۳۷۱ ، ص ۹۳). آمار سازمان بهزیستی کشور حاکی از آن است که حدود ۱۰ درصد مردم ایران به نوعی معلول هستند که بخش عمده ای از این گروه به افراد جوان و فعال ، معلول جسمی و حرکتی اختصاص دارد. (عالی پور ، ۱۳۷۴ ، ص ۲۱) . شیوع معلولیت های آشکار در ایران حدود ۲ درصد است که در سال ۱۳۶۵ طبق سرشماری یک درصد بوده و این میزان در سنین بالای ۴۰ سال به بیش از ۴ درصد می رسد و علت افزایش معلولیت ها در ایران به علت جنگ تحمیلی بوده است . (ارشدی بستان آبادی ، ۱۳۷۸ ، ص ۱۹۲) . ۶۰٪ معلولین در ایران در سنین ۶۴-۱۵ سال قرار دارند . که این حدود جزء سنین کار قلمداد میشود . (معینی ، ۱۳۷۱ ، ص ۱۷۰) همچنین در سال ۱۳۷۰ طبق سرشماری متجاوز از ۳ میلیون سالمند در کشور گزارش شده است . (بهمنی ، ۱۳۷۸ ، ص ۴۷) . نیمی میلیون نفر نابینا در ایران وجود دارد . (بنی یعقوبی ، ۱۳۷۲ ، ص ۵) به علاوه برابر آمار سال ۱۳۷۵ مرکز آمار ایران ۳/۹ درصد از کل خانواده ها دارای فرد معلول بوده اند . (ارشدی بستان آبادی ، ۱۳۷۸ ، ص ۱۹۳) . بیش از ۳۵۰ هزار معلول جسمی و حرکتی در ایران وجود دارد . که اکثراً این معلولین در آسایشگاهها ، مراکز خاص معلولین جسمی حرکتی به سر می برند . (افشار مقدم ، ۱۳۷۴ ، ص ۲۰) .

طبق سرشماری سال ۱۳۸۰ کل معلولین استان کهگیلویه و بویر احمد ۱۶۵۰۰ نفر بوده اند که از این تعداد ۴۲۲۹ نفر تحت پوشش مراکز توانبخشی استان می باشند که ۲۲۹۱ نفر آن معلول جسمی حرکتی است و ۱۹۳۸ نفر معلول ذهنی می باشند (گودرزی ، ۱۳۸۱)

نوتوانی مجموعه ای از خدمات و اقدامات هماهنگی پزشکی اجتماعی ، آموزشی و حرفه ای در جهت آموزش و بازتوانی فرد معلول ، به منظور ارتقاء سطح کارآیی او در بالاترین حد ممکن می باشد . (میر خانی به نقل از بهداشت جهان ، ۱۳۷۸ ، ص ۵۵) .

معلولین جسمی قشر عظیمی از افراد جوامع بشری را تشکیل می دهند . که با اقدامات نوتوانی می توانند در بالاترین سطح زندگی قرار گرفته و در تولیدات جامعه فعالیت داشته باشند . (خطیب زاده ، ۱۳۷۰ ، ص ۸) . در این شرایط نوتوانی با ارائه خدمات خود بر این هدف است که بندهای ارتباطی و وابستگی روحی ، جسمی معلولین را از دیگر افراد جدا کرده و به جای آن اتکاء نفس ، تقویت روحی ، اصلاحات جسمی و فکری اعطا کند . (همان منبع ، ص ۹) . یکی از مهمترین عوامل که می تواند